

๔๕๐๕๒๒๐๓ : สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

คำสำคัญ : หลวงวิศาลศิลปกรรม / สถาปัตยกรรมไทย / สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

เฉลิมพล ไตสารเดช : การศึกษาผลงานการออกแบบสถาปัตยกรรมของหลวงวิศาลศิลปกรรม (เชื้อ บัณฑิตจินดา). อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : รศ.เสนอนิลเดช และอ.ชาติรี ประภิตนันทการ. ๓๒๒ หน้า.

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลงานการออกแบบสถาปัตยกรรมของหลวงวิศาลศิลปกรรม ซึ่งอยู่ในช่วงรอยต่อของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ณ ห้วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านจาก การปกครองของ รัฐสยาม จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่รัฐไทยในระบอบประชาธิปไตย

แต่เนื่องจากผลงานการออกแบบสถาปัตยกรรมของหลวงวิศาลศิลปกรรม มีความหลากหลายทางรูปแบบ คือ สถาปัตยกรรมตะวันตก สถาปัตยกรรมไทยประเพณี และสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ จึงทำให้เกิดข้อสงสัยและถกเถียงถึงความเป็นผลงานของหลวงวิศาลศิลปกรรมจริงหรือไม่ โดยเฉพาะผลงานการออกแบบในช่วงระยะเวลาแรกในการออกแบบอาคารสาธารณะ เช่น ตึกวิชิตรังนก ของวชิราวุธวิทยาลัย หรือ ตึกวิทยาศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

จากข้อสงสัยดังกล่าวจึงนำมาซึ่งกระบวนการพิสูจน์ ตรวจสอบ และค้นหาหลักฐาน เพื่อหาข้อยุติ และคลายความสงสัย ซึ่งได้ประกอบไปด้วย หนึ่ง ค้นหาหลักฐานชั้นปฐมภูมิ ที่ระบุชื่อผู้ออกแบบและเกี่ยวเนื่องสอง เปรียบเทียบรูปแบบลายเส้นในการออกแบบของหลวงวิศาลศิลปกรรมที่มีการระบุชื่อชัดเจนกับแบบลายเส้นของอาคารที่เป็นข้อสงสัย และสาม เปรียบเทียบรูปแบบผลงานของหลวงวิศาลศิลปกรรม กับงานของสถาปนิกท่านอื่น

ผลสรุปจากการศึกษา ทำให้ทราบแน่ชัดถึงความสามารถและบทบาทของหลวงวิศาลศิลปกรรม รวมถึงความสามารถที่แตกต่างกันของสถาปนิกร่วมยุคสมัย แต่ก็มีอาจปฏิเสธถึงการมีส่วนร่วม สัมพันธ์กับสถาปนิกท่านอื่น ในฐานะผู้ร่วมสร้างสรรค์ผลงานสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ ทั้งในด้านการจัดวางรูปผัง การปรับรูปทรง องค์ประกอบ และการคำนวณโครงสร้าง

สำหรับผลงานของหลวงวิศาลศิลปกรรม ช่วงระยะเวลาหลังเมื่อออกจากราชการ ในการออกแบบอาคารทางศาสนา เช่น พระอุโบสถ ได้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมลักษณะเฉพาะตัวขึ้น ซึ่งได้รับอิทธิพลและพัฒนาต่อจากผลงานของ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และผลจากประสบการณ์ที่ได้ทำงานร่วมกับเฮ็ดวาร์ด ฮีลีย์ และพระสาโรชรัตนนิมมานก์

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม   บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร   ปีการศึกษา ๒๕๔๙
ลายมือชื่อนักศึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ๑ ..... ๒.....

45052203 : MAJOR : HISTORY OF ARCHITECTURE

KEY WORD : LUANG VISAL SILPAKAM / THAI ARCHITECTURE / APPLIED THAI
ARCHITECTURE

CHALERMPOLO TOSARADEJ : THE STUDY OF ARCHITECTURAL DESIGN OF
LUANG VISAL SILPAKAM(CHUE PATTAMAJINDA). THESIS ADVISORS : ASSOC. PROF.
SANER NILADECH AND CHATRI PRAKITNONTAKAN. 322 pp.

This research is a study of architectural work designed by Luang Visal Silpakam.
It is a period of historical architectural development. It was at this time that Siam was
changed from absolute monarchy to democracy under the name.

The architectural designs of Luang Visal Silpakam had various styles : western ,
traditional Thai and applied Thai styles. There were some arguments about his architectural
work among especially his first designs for public buildings such as Vajiramongkut Building
of Vajiravudh College and Science Building of Chulalongkorn University etc.

Based on the above arguments, the investigation was conducted as follows:

- 1) Finding out the primary sources that specified the name of designer
or related persons.
- 2) Comparing with date, Luang Visal Silpakam's drawings with the
other specified buildings in doubt.
- 3) Comparing the work of Luang Visal Silpakam to others architects.

The result of this study shows the outstanding roles and abilities of Luang Visal
Silpakam which is different from contemporary architects. However, it is undeniable for all of
them to take part in creating applied Thai architectural work such as planning, component
improvement, and structural calculation.

Furthermore, after his retirement, Luang Visal Silpakam designed the chapel
(Ubosoth) with the unique architecture influenced by the works of Somdej Chaofa Komphraya
Narissaranuvattiwong and working with Edward Healey and Phra Sarochrattanimarn.

Department of Architecture and Related Arts Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2006

Student's signature .....

Thesis Advisors' signature 1. .... 2. ....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาในครั้งนี้ ได้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ เนื่องด้วยความอนุเคราะห์การสนับสนุน และช่วยเหลือจากบุคคล สถาบัน และองค์กรต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.เสนอ นิลเดช อ.ชาติรี ประภิตนนทการ อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำ รศ.สมคิด จิระทัศนกุล ผศ.ดร.ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล ซึ่งกรุณาได้รับเป็นประธานและกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการศึกษา รศ.วีระ อินพันทัง ผศ.สมชาติ จึงสิริอารักษ์ คุณอนันต์ สวัสดิ์สวนีย์ ผู้ที่ให้คำแนะนำและได้อนุญาตให้นำแบบลายเส้นของอาจารย์หลวงวิศาลศิลปกรรม มาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนคณาจารย์ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้เปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ในด้านประวัติศาสตร์และศิลปสถาปัตยกรรม

ขอขอบพระคุณ เจ้าอาวาสวัดอนัมมิทายาราม ผู้บังคับการ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่วารุภวิทยาลัย อาจารย์สวัสดิ์ จงกลและเจ้าหน้าที่หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้ให้ข้อมูลสืบค้นเอกสาร และอนุญาตในการถ่ายภาพพร้อมทั้งให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง

คุณสุรินทร์ ศรีสังข์งาม คุณลีปะ ด้วยฝั่ง คุณอนุสรณ์ บุญชัย คุณไกรฤกษ์ ดวงดี คุณภาณุวัฒน์ เลือดไทย คุณธาวินี จุลพรหม ศิษย์พี่และมิตรสหายที่ให้คำแนะนำแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนกำลังกายและกำลังใจสำหรับการทำวิทยานิพนธ์

คุณนิรมล ว่างตาล ผู้ให้ทุนในการทำวิทยานิพนธ์และช่วยเหลือในด้านต่างๆ ด้วยความเมตตาเสมอมา คุณนวนลภา ทรงศรีวินิช คุณสุภาพร เกิดศรีและน้องๆ ที่ Sri Doll Gallery ที่ช่วยจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ คุณวิชัย รักชาติ กัลยาณมิตรผู้ให้เยี่ยมอุปกรณ์การถ่ายภาพ

คุณความดีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขอบแต่ หลวงวิศาลศิลปกรรม ผู้รังสรรค์ผลงานอันมีค่ายิ่ง บิดา มารดา พี่สาว ผู้ให้ความรักและโอกาสในการศึกษา รวมถึงบุคคลต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ตลอดจนสรรพสัตว์และสรรพสิ่ง ที่ทำให้เกิดการปรุงแต่ง ก่อรูปและกลม่อม เกลาจิตวิญญาณของข้าพเจ้า แต่หากเกิดข้อผิดพลาดประการใด อันเกิดจากปัญญาที่แคบและตื้นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอน้อมรับความผิดและขอขมา ณ ที่นั้น ด้วยจิตนอบน้อม